

Døves Hus i Bergen.

Bergen Døveforening

90 år

1880 30. mai 1970

Forbundet hilser!

En døveforening er mere enn en ganske alminnelig forening. Den er et samlingssted for døve, og i den grad et så godt samlingssted at døveforeningene ofte blir kalt de døves annet hjem. Det har en meget stor betydning for den enkelte å komme sammen med andre for å snakke sammen, diskutere, fremme synspunkter osv. Det *kan* døve i døveforeningene.

I en av artiklene i Norske Døves Landsforbunds festskrift (1968) skriver Thorbjørn Sander:

«Døveforeningene har sin naturlige plass i samfunnet. Vi kan best sammenlikne dem med service-sentra for de sterkt hørselhandikapte, og det kan ikke være tvil om at det er behov for slik service. Ett sted må vi ha å gå med våre problemer, et forum for debatt om saker av felles interesse, et sted hvor vi kan finne hvile for spente nerver. Døveforeningene avlastes samfunnet ved sin blotte eksistens.»

30. mai 1970 fyller Bergen Døveforening 90 år. Det er en høy alder, selv for

en forening, og de døve har meget å takke denne foreningen for, det som er gjort i alle disse 90 årene. Bergen Døveforening *er* bygget opp som et service-senter for døve og sterkt tunghørte, og er blitt et meget godt senter. Ikke bare for en liten klikk i Bergen, nei, også for alle døve i Hordaland, Sogn og Fjordane. – Foreningen har vist vidsyn og fremsyn, og vi kan si den står som et godt eksempel for andre foreninger.

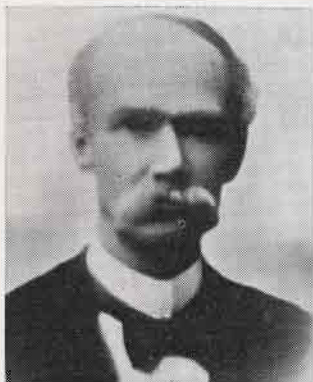
Også Norske Døves Landsforbund har hatt stor hjelp av Bergen Døveforening. Mange av de øverste tillitsmenn innen forbundet er hentet fra denne foreningen. Den har stått som arrangør for 3 landsmøter og sist også for Nordisk Døvekongress i 1965. Ved salg av Døves Jul og lodder i landslotteriene har Bergen Døveforening vært blant de beste støttene i alle år, og ved landsmøter, kurser, konferanser o.l. har foreningen sendt gode representanter som har vist at de kommer fra en god forening.

Norske Døves Landsforbund skylder Bergen Døveforening en hjertelig takk for innsatsen i disse 90 årene, og vi vil gjerne gi den her i dette lille festskriftet. Samtidig ønsker vi foreningen lykke til i det videre arbeidet for alle døve og sterkt tunghørte.

forbundsformann.

Bergen Døveforening

1880 — 30. mai — 1970

*Lars Martin Larsen,
foreningens stifter.*

Når en skal sette seg ned for å skrive litt historie om Bergen Døveforening, er det fristende å komme inn på døveforeningens betydning for de døve. En kan gå så langt som å si at døveforeningen er de døves annet hjem, et sted hvor de kan møte likestilte og være seg selv. Det arbeid døveforeningene rundt om i landet driver, kan neppe undervurderes, dette er mentalhygienisk arbeid i høyeste grad. Sammenliknet med tidligere har utviklingen innen døvearbeidet de siste 10 år gått frem med stormskritt. Dette gjelder ikke minst for Bergen Døveforening, og jeg vil derfor i dette festskrift få legge hovedvekten på den siste 10 års perioden.

I 1860-årene var der ved døvstummeinstituttet i Bergen i gang en slags an-

dakter for konfirmerte, døve menn. Tanken om en egen døveforening ble tatt opp av den døve skomaker Lars M. Larsen, som rådførte seg med skolestyrer Waage om saken. Waage stilte seg positiv til tanken, men mange vansker gjorde at det ikke ble sving på saken. I 1880 var imidlertid disse vanskene overvunnet, og søndag 30. mai 1880 ble så «Bergens Døvstumme forening» stiftet med 19 døve menn og 10 hørende. Foreningens første styre bestod av: Skolestyrer Waage (formann), Lars M. Larsen, Peder Isaksen og Ivar Hansen. En fester seg ved at foreningen

Her hadde Bergen Døvstummeskole tilhold, og her ble Bergen Døvstumme forening stiftet 30. mai 1880, i skolens lokaler.

*Skolestyrer Waage, som ga foreningen
«husly» i de første årene.*

kun var for menn, men i 1884 fikk også døve kvinner adgang til medlemskap.

Foreningens første ordentlige lover ble vedtatt i 1890. Disse slo bl.a. fast at foreningens styre skulle bestå av 3 døve og 3 hørende. I årene 1891–95 ble det foretatt en omorganisering av døveskolene i Norge, idet staten overtok dem helt. Dette førte til at den private døveskolen i Bergen ble nedlagt, og ingen ny skole kom i stedet. Dette betydde store vanskeligheter for foreningen, idet døvelærerne hadde betydd mye for foreningen. En annen vanskelighet var at skolens nedleggelse gjorde foreningen husvill, og den førte en nomadetilværelse som leieboer forskjellige steder. I 1897 fikk foreningen endelig lyse og hensiktsmessige lokaler i Frimurerlogen, hvor den ble værende frem til 1916. I Frimurerlogen holdt foreningen åpen alle dager, unntatt lørdag. I 1902 ble De Døves Syforening stiftet, under lærerinnen frk. Reins ledelse, og i 1905 så De Døves Idrettsklubb, Bergen, dagens lys.

I 1907 viste foreningens samlede formue en sum på kr. 2.400.–. Dette var ikke mye for en nesten 30 år gammel forening, selv ikke etter datidens pengeverdi. I 1911 ble foreningen gårdeier. Håkonsgt. 20 ble kjøpt for kr. 30.600.–. Jakob Hovland var vel den som hadde hovedæren for at kjøpet kom i stand, og han ble også husets første kasserer. Meningen var opprinnelig å innrede lokaler for foreningen i huset, men det viste seg etter hvert at det ikke var hensiktsmessig. Huset ble derfor solgt i 1915 for kr. 34.000.–. I 1912 ble den første navneforandring vedtatt, idet navnet «Bergens Døvstummeforening» ble forandret til «Bergens Døveforening».

Den store Bergens-brannen i 1916 førte til at foreningen mistet sine lokaler i Frimurerlogen, idet disse ble stilt til disposisjon for husvillige forretninger. Foreningen ble da selv husvill, og gikk en meget vanskelig tid i møte. Det ble å begynne nomadetilværelsen igjen, og i denne tiden vokste tanken om eget hus seg sterkere og sterkere. I 1917 ble en innsamlingskomité for et Døves hus nedsatt. På generalforsamlingen samme år ble det vedtatt å henstille til departementet å ansette flere døveprester, derav én med sete i Bergen.

Ved 40 års jubileet i 1920 hadde foreningens formue økt til kr. 8.500.–. Til Døves hus var der innkommet kr. 13.000. Foreningen stod dette år som arrangør av Norske Døves Landsforbunds landsmøte. Et lite festskrift i anledning 40 års jubileet ble forfattet av Anders Rendedal. Foreningens henstilling til departementet om egen døveprest for Bergen ble imøtekommet, og pastor Alf Wiig ble den første prest for døve i Bergen. Dette var en bistilling, og Wiig ble samtidig foreningens sekretær. I 1922 var

midlene til Døves hus kommet opp i kr. 21.000.—. Døves Idrettsklubb fikk lån av foreningen på kr. 8.000.— til en ny hytte på Totland.

I 1923 ble foreningens drøm om eget hus til virkelighet, idet eiendommen Vestre Torvgt. 20a ble innkjøpt for kr. 123.000.—. Året etter, i 1924, ble pastor Johan Prytz døveprest i Bergen og overtok pastor Wiigs stilling i styret. Foreningens formann fra 1919 og uegenyttige hjelper gjennom mange år, den døve skreddermester Anders Rendedal, døde i 1925. Pastor Prytz ble ny formann. I 1928 reiste Prytz fra byen, og fru Lolly Magnus, som hadde sittet i styret i mange år som hørende medlem, ble ny formann. Pastor Agnar Sandvik ble ny prest for de døve, og kom inn i styret som sekretær. I 1930 arrangerte foreningen landsmøte i Bergen for Norske Døves Landsforbund, og feiret samtidig sitt 50 års jubileum med en stor fest i «Logen».

I 1933 vedtok departementet å tilsette egen døveprest for Vestlandet med bopel i Bergen. Pastor Einar Stueland tiltrådte året etter, og i 1935 ble han valgt inn i styret etter pastor Sandvik. Pastor Stueland avløste fru Magnus som formann i 1939. Da krigen kom i 1940, ble den vanlige foreningsvirksomheten lammet en tid. Hytten på Totland ble et godt tilfluktssted for mange døve i april-dagene, og senere også for døve hvis hjem ble ødelagt av krigshandlinger eller lå særlig utsatt til.

I 1942 flyttet «Bergen off. skole for døve», den nye fortsettelsesskolen for døve gutter, inn i Døves hus, og elevene betød et sterkt innslag i foreningens daglige liv. I 1940–44 og 1950–51 gjennomgikk Døves hus omfattende ominnrednings- og moderniseringsarbeider. I

1946–48 arbeidet en teatergruppe under navnet «Døve-scenen» med å vise fram forskjellige stykker. Døves Sjakkklubb ble stiftet 25. januar 1946. Pastor Stueland satte i gang en studiesirkel med deltakelse av en del yngre døve. Den fikk en meget god start.

I året 1950 feiret foreningen 70 års jubileum, og i den anledning ble et festskrift under Albert Breiteigs redaksjon, utgitt. Samme år arrangerte foreningen landsmøte for Norske Døves Landsforbund. Foreningens mangeårige nestformann, Nils Gjerstad, overtok roret i forbundet med Albert Breiteig som sekretær og Torkel Eikjeland som kasserer. I 1951 ble døvekirken innviet, med deltakelse av bl.a. biskop Indrebø og pastor Bonnevie-Svendsen. I januar 1954 startet barnehagen for hørselssvekkete i «småsalen» i Døves hus. Ved 75 års jubileet i 1955 tellet foreningen 140 medlemmer, og foreningen hadde planer om eget feriehem og aldershem for døve.

I 1956 ble pastor Ragnvald Hammer ny døveprest for Vestlandet etter pastor Einar Stueland. Foreningens feriehjemsfond var kommet opp i kr. 9.500.—. I 1959 ble drømmen om eget feriehem til virkelighet, idet feriehjemmet «Risperlen» på Veland i Lindås ble offisielt innviet. Hovedæren for at feriehjemskjøpet kom i stand, må nok tilfalle Konrad Rendedal, som hadde vært en ildsjel i arbeidet for at foreningen skulle få eget feriehem. I 1960 fikk foreningen eget medlemsblad, «Budstikken». Døves Ungdomsklubb ble stiftet i 1962, og har markert seg sterkt i foreningslivet. I 1961 overtok Thorbjørn Sander som formann etter Harald Nesse, og foreningen gikk en særdeles aktiv periode i møte.

Døves Aldershjem, Gerhard Gransvei 35, Landås.

1964:

Dette år ble nye lover for foreningen vedtatt. Foreningen utvidet sitt arbeidsområde til også å dekke døve og sterkt tunghørte i Hordaland og Sogn og Fjordane. Året etter kom nye lover for underavdelingene. Døves Syforening skiftet navn til Døves Dameklubb. Der ble også gjennomført formannsmøter, hvor representanter for de forskjellige underavdelinger kunne diskutere saker av felles interesse.

1965:

Johan Moldeklev ble ansatt som sosialsekretær, med en arbeidstid på 8 timer pr. uke. Det viste seg etter hvert at det var et stort behov for en slik sosialsekretær, så Moldeklevs arbeidstid ble senere utvidet til 20 timer pr. uke. Foreningen skiftet navn fra «Bergens Døveforening» til «Bergen Døveforening». Den X. Nordiske Døvekongress ble arrangert i Bergen med Norske Døves Landsforbund som ansvarlig arrangør. Foreningen ydet god hjelp til dette arrangementet, og medlemmer av foreningen framførte under kongressen skuespillet «Maskerade» av Holberg. Døves Aldershjem ble innviet, og en mangeårig drøm var gått i oppfyllelse. Albert Breiteig, Birger Breiteig, pastor

Ragnvald Hammer og arkitekt Lied ble overrakt en gave fra foreningen som takk for deres innsats for aldershjemmet.

1966/67:

«Nytt Døves hus»-komité ble nedsatt av foreningen for å undersøke mulighetene for et nytt og mer hensiktsmessig Døves hus. Samtidig ble byggefondet opprettet, og fondets kapital er pr. i dag ca. kr. 42.000.-. Våren 1967 ble det i samarbeid med Norske Døves Landsforbund arrangert tegnspråkkurs, og der deltok 65 personer fordelt på 3 klasser. Disse tegnspråkkurs er siden blitt arrangert hver vår og høst, stadig med økende tilslutning. Unge Døves Kulturdager ble for første gang arrangert, og Døves Ungdomsklubb tok sin første aksje i vandreskjoldet.

1968/69:

Døves Ungdomsklubb gjentok bedriften og gikk til topps i Unge Døves Kulturdager både i 1968 og 1969, og erobret således vandreskjoldet til odell og eie. Under Norske Døves Landsforbunds landsmøte i Trondheim 1968 ble Thorbjørn Sander og Eilif Ohna ansatt i forbundet, Sander som redaktør for «Døves Tidsskrift» og Ohna som døve-

konsulent. I 1969 ble Thorbjørn Sander avløst av Helge Kjølleberg som formann. Samme år ble også Døves Bridgeklubb stiftet. Foreningens medlemstall nærmet seg 300.

1970:

Vi står nå i jubileumsårets tegn. En gjennomgåelse av foreningens historie vil vise at foreningen har erkjent sitt stadig større sosiale ansvar. Store saker som feriehjem og aldershjem for døve er gjennomført, og nye mål vinker. En utvidelse av sosialsekretærens arbeidsområde til heldagsstilling og nytt Døves Hus er mål som Bergen Døveforening nå arbeider for. Imidlertid, den største oppgaven er å nå alle døve og sterkt tunghørte i Bergen, Hordaland og Sogn og Fjordane, å kunne tilby dem et samlingssted hvor de samtidig kan søke råd og veiledning, må sies å være Bergen Døveforenings egentlige misjon.

Formennene gjennom de 90 årene:

Nils Chr. Waage (hørende). 1880–1891
 Hans Bjørset (hørende) ... 1891–1893
 Ernst H. Ziesler (hørende). 1893–1895
 Fr. Klaveness (hørende) ... 1895–1902
 Georg Madsen (hørende) .. 1902–1919
 Anders Rendedal (døv) ... 1919–1925
 Johan Prytz (hørende)..... 1925–1928
 Lolly Magnus (hørende) ... 1928–1939
 Einar Stueland (hørende) .. 1939–1953
 Eilif Ohna (døv) 1953–1959
 Harald Nesse (døv) 1959–1961
 Thorbjørn Sander (døv) ... 1961–1969
 Helge Kjølleberg (døv) 1969–

Underavdelinger av

BERGEN DØVEFORENING

Døves Dameklubb, stiftet 13. okt. 1902.
 Døves Idrettsklubb, stiftet 29. okt. 1905.
 Døves Sjakklubb, stiftet 25. januar 1946
 Døves Ungdomsklubb, stiftet 25. oktober 1962
 Døves Bridgeklubb, stiftet 3. febr. 1969.

Foreningens styre i jubileumsåret.

Sittende fra v.: Toralf Ringsø, sekr., Helge Kjølleberg, form., Guttorm Karlsen, nestf. Stående fra v.: Ragnvald Hammer, Thorbjørn Sander, Konrad Rendedal, Svein Arne Peterson.

Wingerei A.s Strandgt. 203 BERGEN	A.s NEFA Etablert 1932 NESTTUN
Bergens Kreditbank <i>Ikke størst – men effektiv</i>	Henry Helgesen KONDITIONER Olav Kyrresgt. – Kaigt.
A.s Bergens Tidende og J. W. Eides Boktrykkeri Nygårdsgt. 5–11 – Bergen	L. H. Berge Telefon (051) 56 930 5001 SANDVIKEN
Anders O. Grevstad Vestre Torvg. 18, 5000 Bergen	E. M. Thuen A.s PÅ TORGET
Bergens Modellverksted Gyldenprisvei 16 BERGEN	Norden Forsikring A.s Christiesgt. 5–7 5000 BERGEN
Berentsens Konditori Vaskerelven – Kong Oscarsgt.	Bergens Privatbank
A.s Pettersson & Gjellesvik Vestre Torvg. 2 – Telefon 14 088	Hagbarth Schjøtt A.s KONFEKSJONSFABRIKKER LAKSEVÅG
Norsk Sprinkler Co. A.s, avd. Bergen Strandgaten 209 – Telefon 17 312	VESTA . HYGEA

Redaktør: Svein Arne Peterson.